

جهان کودکان مراکز

شبانہ روزی

صدیقہ توکلی

محمد حسین شمسایی

www.ketab.ir

۱۴۰۰

توکلی، صدیقه ۱۳۳۲ -- شمسایی، حسین ۱۳۴۷

جهان کودکان مراکز شبانه‌روزی -- تهران: نشر کویر ۱۴۰۰

ISBN 978-964-214-351-1 ۳۲۸ ص. ۱۴×۲۱ س.م.

کودکان بی‌سرپرست -- ایران -- مراقبت شبانه‌روزی

Abandoned children -- Institutional care -- Iran

بنیاد خیریه زینب کبری (س)

کودکان -- ایران -- مراقبت - خدمات

Child care services -- Iran

کودکان بی‌سرپرست -- ایران -- خدمات اجتماعی

Abandoned children -- Social services -- Iran

مراقبت پرورشگاهی - ایران

Foster home care -- Iran

مددکاران اجتماعی -- ایران - خاطرات

Social workers -- Iran -- Diaries

رده بندی کنگره: HV۸۷۳

رده بندی دیویی: ۳۰۵/۲۳۰۸۶۹۴۵

شماره کتابشناسی ملی: ۸۴۴۴۰۲۰

www.ketab.ir

جهان کودکان مراکز شبانه روزی

صدیقه توکلی - محمد حسین شمسایی

طراح جلد: سعید زاشکانی، امور فنی و صفحه‌آرایی: انتشارات کویر

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: غزال • شمارگان: ۴۰۰ • چاپ اول: ۱۴۰۰

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۱۴-۳۵۱-۱ • ISBN: قیمت: ۶۹۰۰۰ تومان

نشانی: تهران، کریم‌خان زند، ابتدای قائم‌مقام فراهانی، کوی یکم، شماره ۲۰، ساختمان کویر

کد پستی: ۱۵۸۵۹۱۴۹۱۱ • تلفن: ۸۸۳۰۱۹۹۲ - ۹ و ۸۸۳۴۲۶۹۸ • نمابر: ۸۸۳۴۲۶۹۷

Kavirbook@gmail.com

KavirPublishingCo

Kavir.Pub

تمامی حقوق این اثر محفوظ است. تکثیر یا تولید مجدد آن کلاً و جزئاً،

به هر صورت (چاپ، فتوکپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی)

بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است

فهرست مطالب

معرفی بنیاد زینب.....	۱۱
پیشگفتار.....	۱۳
بخش اول: بررسی جهان ساکنان و پرورش یافتگان مراکز شبانه‌روزی.....	۱۵
فصل اول: طرح شبهه خانواده، اداره شبانه‌روزی و مشکلات فرزندان.....	۱۷
الف - دشواری‌ها و کاستی‌های زندگی گروهی.....	۱۸
ب - قانون و فرزندخواندگی.....	۲۴
پ - مقایسه نادرست شبانه‌روزی با مهد کودک.....	۲۷
فصل دوم: نگرش از بیرون به کودکان شبانه‌روزی.....	۲۹
الف - بچه‌های ساکن یا برآمده از شبانه‌روزی‌ها از چه چیزی سخن می‌گویند؟.....	۳۱
ب - ویژگی‌های کودکان شبانه‌روزی.....	۳۶
پ - زندگی در مراکز شبانه‌روزی.....	۴۱
فصل سوم: نگرش از درون.....	۴۷
تصورات و تخیلات کودکان در مقایسه خانه و مرکز.....	۴۸
انتظار به جای خوداتکایی.....	۴۸
مربی خوب، نیاز اولیه کودکان بی‌سرپرست.....	۴۸
انتقاد از شیوه استخدام مربیان.....	۴۹
تشخیص مربی خوب از بد.....	۵۰
نگرش به تنبیه در مرکز و خانه.....	۵۰
وابستگی‌های عاطفی میان بچه‌ها و مربیان یا مددکاران.....	۵۱
مسئله راز در کودکان بی‌سرپرست.....	۵۲
نظارت مددکاران بر مربیان.....	۵۲
پاسخی به گلایه‌ها.....	۵۳

۵۵	خودباوری و هویت.....
۵۵	نگاه و برداشت کودکان از نگاه‌های مردم.....
۵۶	قدردانی از زحمات مراکز و مسئولان و پشتیبانی‌های مردم.....
۵۶	راوبط و رفتارهای بچه‌ها در بیرون از مرکز.....
۵۷	بچه‌ها باید چه کار کنند، یا چه راهی در پیش بگیرند؟.....
۵۷	آینده‌نگری و آینده‌سازی.....
۵۸	آماده‌سازی بچه‌ها برای مستقل شدن.....
۵۸	مسئولیت‌ها و محدودیت‌های مراکز شبانه‌روزی.....
۵۹	فصل چهارم: گفتگو با بچه‌های شبانه‌روزی
۶۱	م . ک.....
۸۰	ف . ر.....
۹۶	ا . ص.....
۱۲۰	م . ک.....
۱۲۸	ز . ک.....
۱۳۹	ن . ذ.....
۱۵۸	م . م.....
۱۶۳	ش . ش.....
۱۶۷	ف . ح.....
۱۷۱	ر . ص.....
۱۷۷	فصل پنجم: مسئولیت‌ها و تعهدات پرورش‌یافتگان مراکز شبانه‌روزی .
۱۷۷	الف - دوران کودکی.....
۱۷۸	ب - دوران نوجوانی و دانش‌آموزی.....
۱۸۱	پ - دوران فرزندخواندگی.....
۱۸۳	ت - دوران استقلال.....
۱۸۴	ث - دوران زندگی خانوادگی.....

پیشگفتار

این کتاب، چهارمین اثر از طرح «بررسی زندگی و روش‌های نگهداری کودکان شبانه‌روزی و کارنامه بنیاد زینب کبری» است. در این کتاب، هزارتوی زندگی مادی و فیزیکی و زندگی ذهنی و فکری فرزندان مراکز شبانه‌روزی بررسی می‌شود. این بررسی، در دو زمینه انجام گرفته است که عبارتند از: زندگی بیرونی و زندگی ذهنی - خیالی فرزندان این خانه‌ها. همچنین دو نگاه یا دو نگرش را در این پژوهش پی گرفته‌ایم: نگاه بیرونی و نگاه درونی. نگاه بیرونی، نگاهی است که مدیران، مددکاران، مربیان، سازمان‌های حقوقی و جامعه به این بچه‌ها دارند و نگاه درونی، نگاهی است که آنان خود به هویت، شخصیت، زندگی و آینده خود دارند. مطالب و موضوعات کتاب، روشن و گویا هستند، ولی پیش از خواندن کتاب، بهتر است چند نکته دانسته شود:

۱- آن بخش از مطالب کتاب که گفتگوهای تنی چند از بچه‌ها و مربیان را در بر دارد، در سال‌های ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ فراهم شده‌اند که جز یکی دو تن، بقیه همه از گروه بچه‌ها و مربیان پیشین بنیاد زینب کبری بوده‌اند و زمان مورد نظر در آن گفتگوها، دهه ۱۳۶۰ تا پایان دهه ۱۳۸۰ است.

۲- برای آنکه داستان زندگی و بخشی از موضوعات مطرح‌شده، جزئی از حریم خصوصی افراد است، همه نام‌هایی را که در درون گفتگوها آمده بود، عوض کرده‌ایم و اکنون همه نام‌های کودکان و فرزندان درون گفتگوها غیرواقعی و مستعارند.

۳- بچه‌ها در گفتگوهایشان، در کنار ده‌ها مسئله خویشاوند و ناگوار، از مشکلات دوران زندگی خود، از رفتارها و روش‌هایی که از نگاه آنان نادرست بوده و از تنبیه‌ها نیز سخن گفته‌اند. شاید خوانندگان گرمی با خواندن این سخنان و درد دل‌ها، گمان کنند این بچه‌ها روزگار سختی را پشت سر گذاشته‌اند و بچه‌هایی که اکنون در این مراکز نگهداری می‌شوند نیز در وضعیت ناگواری به سر می‌برند. حقیقت این است که

چنین مسائل و مشکلاتی در زندگی گروهی اجتناب ناپذیر است. از سوی دیگر، مجریان طرح، بچه‌ها را آزاد گذاشتند تا بی‌پرده و بدون ملاحظات معمول، حرف خود را بگویند؛ سپس کوشیدیم امانتدار درد دل‌های این بچه‌ها باشیم؛ زیرا نگرش ما به این کار، نگرشی پژوهشی، اطلاع‌رسانی درست و دادن نگاه واقع‌بینانه از مراکز شبانه‌روزی و فرزندان آنهاست. این همه در حالی است که تا امروز هیچ سازمانی، به این صورت اقدام به گردآوری و چاپ نگرش‌های بچه‌ها به زندگی خودشان نکرده است.

۴- در ارزیابی و بررسی‌های علمی، گاهی به نوشته‌ها و گفته‌های بچه‌ها برگشت داده شده؛ از این رو، برخی از مطالب به ناچار تکرار شده است. اگرچه شمار این تکرارها بسیار کم است، ولی خواننده گرامی بداند هر یک از این تکرارها هدف ویژه‌ای را دنبال کرده و در پی واکاوی یک موضوع و مسئله در این کتاب است.

۵- در بخش‌هایی از نشست‌های کارشناسی این طرح، سرکار خانم مهری سلمان‌زاده، کارشناس امور تربیتی و مدیر امور فنی بنیاد زینب کبری و سرکار خانم سحر (فرشته) کیخا، کارشناس ارشد روان‌شناسی و مربی این بنیاد، حضور یافته‌اند و تجربه‌ها و نظریه‌های کارشناسی خود را فروتنانه و سخاوتمندانه در اختیار نگارندگان گذاشته‌اند. همراه با سپاس فراوان، کوشش آنها را ارج می‌نهیم.

۶- در نگارش و گردآوری مطالب این طرح، سرکار خانم ریحانه فداییان به‌عنوان دستیار با نگارندگان همراه بوده که ضبط، پیاده‌سازی و حروفچینی گفتگوها را بر عهده داشته و به‌عنوان یک کارآموز جوان، در نشست‌های کارشناسی حضور یافته است. همچنین سرکار خانم مرضیه کارآمد، به‌عنوان کارشناس جوان در پاره‌ای از نشست‌ها و گفتگوها حضور داشته است. بدین‌سان از همکاری و همراهی این دو پژوهشگر جوان سپاسگزاری می‌کنیم.

محمدحسین شمسایی - صدیقه توکلی

زمستان ۱۳۹۹ خورشیدی